

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de rol van het maatschappelijk middenveld in de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en India (initiatiefadvies)

(2012/C 24/10)

Rapporteur: **mevrouw SHARMA**

Op 14 september 2010 heeft het Europees Economisch en Sociaal Comité, op grond van art. 29 (2) van zijn reglement van orde, besloten om een initiatiefadvies op te stellen over

De rol van het maatschappelijk middenveld in de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en India.

De afdeling Externe betrekkingen, die met de desbetreffende voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 oktober 2011 goedgekeurd op.

Tijdens zijn 475e zitting van 26 en 27 oktober 2011 (vergadering van 27 oktober 2011) heeft het Europees Economisch en Sociaal Comité het volgende advies uitgebracht, dat met 152 stemmen vóór en 3 stemmen tegen, bij 5 onthoudingen, werd goedgekeurd.

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Naar de mening van het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) zal een vrijhandelsovereenkomst (VHO) tussen de EU en India beide partijen ten goede komen en nieuwe mogelijkheden scheppen op het gebied van ontwikkeling, concurrentievermogen, welvaart en werkgelegenheid. Handel is een belangrijk instrument ter stimulering van de ontwikkeling en ter vermindering van de armoede. Wel zullen de economische, sociale en milieueffecten ervan in het belang van alle partijen op een nauwkeurige, transparante en omvattende wijze moeten worden beoordeeld. In dit verband is er een toonaangevende rol weggelegd voor het maatschappelijk middenveld.

1.2 Tijdens het proces van onderhandelingen over de vrijhandelsovereenkomst en bij het vaststellen van de mogelijke gevolgen ervan zijn bepaalde zwakke punten aan het licht gekomen, waar beide partijen eerst oplossingen voor zullen moeten bedenken alvorens een definitieve tekst op te stellen. In de door de diensten van de Commissie opgestelde standpuntnota wordt gesteld dat „er meer aandacht had kunnen worden besteed aan de gevolgen van zwartwerk” en dat een meer diepgaande analyse van de effecten die de overeenkomst kan hebben op werkgelegenheidsverplaatsing, het mogelijk zou maken om „andere sociale effecten exacter te voorspellen, zoals de gevolgen voor armoede, gezondheid en **onderwijs**”⁽¹⁾.

1.3 Het EESC herinnert eraan dat, overeenkomstig art. 207 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie, de gemeenschappelijke handelspolitiek van de EU moet worden gevoerd „in het kader van de beginselen en doelstellingen van het externe optreden van de Unie”, en dat deze politiek, overeenkomstig art. 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, o.a. dient bij te dragen tot duurzame ontwikkeling, uitbanning van armoede en bescherming van de mensenrechten. Handel is niet een doel op zich.

1.4 Er is naar de mening van het EESC dringend behoefte aan nieuwe studies waarin expliciet rekening wordt gehouden met de daadwerkelijke gevolgen van de VHO voor het maatschappelijk middenveld in de EU en India (vooral op de gebieden modus 4, mkb, rechten van werknemers, vrouwen, consumentenbescherming, informele economie, landbouw, armoede

en de gevolgen voor de toegankelijkheid tot essentiële producten zoals levensreddende geneesmiddelen). Met het oog op de transparantie zouden deze studies moeten worden verricht in het kader van algemeen toegankelijk academisch onderzoek en workshops met het maatschappelijk middenveld. De resultaten kunnen vervolgens worden ingebracht bij de onderhandelingen, die op dit moment in hun beslissende fase zijn.

1.5 Het EESC dringt er bij de Raad, het Parlement en de Commissie op aan om, alvorens een akkoord te sluiten, te waarborgen dat de EU:

- rekening houdt met de standpunten en verlangens van het maatschappelijk middenveld in de EU;
- een inschatting maakt van de gevolgen voor de te verwachten modus 4-scenarios, waarbij wordt gekeken naar de kwaliteit en kwantiteit van het werk per sector en per lidstaat, zulks in volledige samenspraak met de sociale partners, en
- zich houdt aan haar wettelijke verplichting om te waarborgen dat de VHO geen verdere armoede in de hand werkt, en dat de overeenkomst:
 - als leidraad een effectieve mensenrechtenclausule krijgt toegevoegd, zulks in overeenstemming met de in de EU gangbare praktijken en het gevestigde beleid van de Unie;
 - een ambitieus hoofdstuk over duurzame ontwikkeling bevat, met bepalingen op het gebied van arbeid en milieu, die kunnen worden toegepast via de voor geschillenbeslechting gebruikelijke procedures en die gekoppeld zijn aan effectieve rechtsmiddelen;
 - vooral voorziet in een op de IAO-rechten gebaseerd kader voor werknemers in de informele economie, en
 - een bilaterale sociale vrijwaringsclausule bevat, die niet alleen rekening houdt met de risico's voor de binnenlandse economie in zowel de EU als India, maar ook met de maatschappelijke risico's, zoals werkgelegenheidsverplaatsing.

⁽¹⁾ Standpuntnota van de diensten van de Commissie: Trade SIA for FTA EU-India, 31.05.2010.

1.5.1 Het EESC beveelt aan om een mechanisme voor monitoring door het maatschappelijk middenveld in het leven te roepen. Dit monitoringmechanisme zou de bevoegdheid moeten hebben om aanbevelingen te doen die specifiek gericht zijn op de toepassing van de sociale vrijwaringsclausule en waarop de betrokken autoriteiten dienen te reageren met een gemotiveerd antwoord. In verband met deze monitoringtaak zouden ten bate van het maatschappelijk middenveld middelen moeten worden toegewezen voor opleiding en capaciteitsopbouw.

1.6 Omdat de inhoud van de VHO EU-India voorlopig nog vertrouwelijk is, kan hierop in onderhavig advies niet in detail worden ingegaan.

2. Inleiding

2.1 Een vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en India zou betrekking hebben op ruim één vijfde van de wereldbevolking, waardoor het een van de belangrijkste VHO's in de wereld zou worden. Ze kan in potentie aanzienlijke voordelen opleveren voor de burgers van zowel de EU als India.

2.2 Beide partijen staan voor aanzienlijke economische uitdagingen: de EU wordt geconfronteerd met een vergrijzende bevolking en verzadigde markten, terwijl India te kampen heeft met een enorme bevolkingsomvang en toenemende verstedelijking. Liberalisering en verdere openstelling van de markten kunnen in potentie, mits rekening wordt gehouden met de ontwikkelingsverschillen tussen de twee regio's, de bevolkingen aan beide zijden ten goede komen.

2.3 Bedrijfsorganisaties uit de EU en India geven toe dat er een zekere verplaatsing van werkgelegenheid kan plaatsvinden. Daarentegen is het zo dat een toenemende openstelling van beide markten - gepaard aan de ontwikkeling van vaardigheden, het opzetten van opleidingsprogramma's, de wederzijdse overdracht van kennis, de uitbreiding van voorzieningen op het gebied van infrastructuur en aanvoerketens en de activiteiten van joint ventures - ertoe kan leiden dat de handel tussen India en de EU op de lange duur leidt tot een stabiele groei, vergroting van het concurrentievermogen en uitbreiding van de werkgelegenheid. Het European Business and Technology Centre (EBTC), dat is opgericht om praktische oplossingen te bieden aan ondernemingen die toegang willen krijgen tot de Indiase markt, zal een leidende rol spelen bij de pogingen om een aantal uitdagingen die hier spelen, het hoofd te bieden.

2.4 Via innovatiebevorderende activiteiten in VHO-kader kan het toekomstige concurrentievermogen van ondernemingen worden gewaarborgd. De technologische samenwerking tussen Europese en Indiase bedrijven op een reeks terreinen neemt steeds meer toe. India beschikt over goedkope en hoog opgeleide arbeidskrachten en een aanzienlijke O&O-capaciteit. Aan beide zijden is echter behoefte aan een klimaat waarbinnen duurzame investeringen in innovatie worden aangemoedigd. De ervaring en expertise van EU-ondernemingen in India en van Indiase ondernemingen in de EU kunnen er in belangrijke mate toe bijdragen dat aan deze behoefte wordt voldaan.

2.5 De VHO heeft belangrijke implicaties voor de buitenlandse investeringen. Om meer kapitaal aan te trekken is India

sinds 1991 bezig om zijn regels voor directe buitenlandse investeringen te liberaliseren en te vereenvoudigen, wat heeft geleid tot een toename van het aantal investeringen vanuit andere landen. Het is de bedoeling dat de VHO hierop voortborduurde en ondernemingen uit de EU een vrije markttoegang en rechtszekerheid biedt⁽²⁾. Er moet goed worden onderzocht wat de gevolgen zijn van de openstelling van India voor buitenlandse directe investeringen. Daarom moet die openstelling stapsgewijs plaatsvinden.

2.6 In onderhavig advies wordt niet ingegaan op de potentiële economische voordelen van de VHO. De aandacht ligt primair bij de onzekere sociale en milieueffecten voor de EU, waarbij het vooral om modus 4 gaat, en bij de gevolgen voor de armeren in de Indiase samenleving. De belangen van Europese ondernemingen op het gebied van due diligence en merkbescherming zijn hier in het geding. Maatschappelijk verantwoord ondernemen, rechten van werknemers en mensenrechten zijn kwesties die niet alleen binnen de EU spelen, maar net zo goed gelden voor Europese ondernemingen die in het buitenland actief zijn.

3. Het onderhandelingsproces

3.1 De onderhandelaars hebben advies ingewonnen bij een aantal grote ondernemingen in zowel de EU als India. Als raadgevend orgaan dat alle geledingen van het maatschappelijk middenveld vertegenwoordigt, vraagt het EESC zich echter af of wel alle maatschappelijke actoren op voet van gelijkheid door de onderhandelaars worden geconsulteerd. Het dringt er bij de Commissie dan ook op aan om de standpunten van alle betrokken partijen aan beide zijden zo veel mogelijk in aanmerking te nemen. Ze zou moeten luisteren naar de mening van het mkb (mogelijke gevolgen), de vakbonden (onduidelijkheden inzake arbeidsgaranties en modus 4), consumenten- en landbouwkringen (voedselveiligheid- en zekerheid) en vertegenwoordigers van de informele economie in India.

3.2 Tal van ngo's en vakbonden, zowel in de EU als in India, evenals Europese stichtingen en Indiase informele bedrijven hebben uiting gegeven aan hun bezorgdheid over zowel de mogelijke negatieve gevolgen van de VHO als de wijze waarop de onderhandelingen zijn gevoerd⁽³⁾. **Hoewel het EESC inzicht hoe belangrijk het vertrouwelijkheidsaspect bij het handelsoverleg is, wil het, omwille van de minstens zo belangrijke transparantie, er toch bij de Commissie op aandringen om hier eventuele misverstanden uit de weg te ruimen en haar eigen voorstellen in dit verband openbaar te maken.**

⁽²⁾ PB C 318 van 29-10-2011, blz. 150.

⁽³⁾ Uit studies blijkt dat de problemen voortkomen uit: toepassing van de bepalingen ter bescherming van het intellectuele eigendomsrecht in het kader van het TRIPS-plus-akkoord; liberalisering en deregulering van de financiële diensten; liberalisering van de handel in goederen, in de agrarische sector enz.; de komst van grote winkelketens; liberalisering van het investerings- en aanbestedingsbeleid, en het verbod op exportbeperkingen. Zie o.a. S. Polaski et al., *India's Trade Policy Choices: Managing Diverse Challenges* (Carnegie, 2009); S. Powell, *EU India FTA: Initial Observations from a Development Perspective* (Traidcraft, 2008); C. Wichterich, *Trade Liberalisation, Gender Equality, Policy Space: The Case of the Contested EU-India FTA* (WIDE, 2009); K. Singh, *India-EU FTA: Should India Open Up Banking Sector? Special Report* (Delhi, 2009), en CEO/India FDI Watch, *Trade Invaders: How Big Business is Driving the EU-India FTA Negotiations* (2010).

3.3 Het EESC is van mening dat ook handel tot de bevoegdheden van de Europese Dienst voor extern optreden behoort. Om vast te kunnen houden aan de Europese waarden en principes dient de EU een samenhangend beleid te voeren. Het Comité dringt erop aan dat alle betrokken DG's gedurende alle stadia op de hoogte worden gehouden van het verloop van de onderhandelingen.

4. Duurzaamheidseffectbeoordeling (DEB)

4.1 De Europese Commissie heeft een DEB laten uitvoeren door onafhankelijke consultancybureaus, die in 2009 hun resultaten hebben gepubliceerd⁽⁴⁾. De conclusie van deze beoordeling was dat de sociale gevolgen van de VHO te verwaarlozen zijn (geen gevolgen voor de lonen, slechts kleinschalige werkgelegenheidsverplaatsing⁽⁵⁾), terwijl in India de lonen van geschoolde en ongeschoolde werknemers op de korte termijn met 1,7 % zouden stijgen en op de lange termijn met 1,6 %, waarbij er een zekere mate van werkgelegenheidsverplaatsing zou zijn in de richting van beter betaalde banen⁽⁶⁾.

4.2 De Commissie citeert graag uit deze DEB als ze wil wijzen op de voordelen die de VHO alles bij elkaar biedt⁽⁷⁾. Niettemin mag niet worden vergeten dat in deze beoordeling ook wordt gewaarschuwd voor de mogelijke sociale en milieurobust's.

4.3 Vakbonden in de EU zijn bezorgd over de naleving van de rechten van de werknemers in de Unie en dringen erop aan om de te verwachten modus 4-scenario's, nog voordat de onderhandelingen ten einde lopen, te onderwerpen aan een effectbeoordeling. Bij een dergelijke beoordeling zal moeten worden gekeken naar de kwaliteit en kwantiteit van het werk per sector en per lidstaat. Ook zal een en ander moeten geschieden in volledig overleg met de sociale partners, zowel vóór als na het van kracht worden van de VHO. Verder moeten er in de overeenkomst bindende bepalingen ter voorkoming of afzwakking van alle mogelijke negatieve effecten worden opgenomen.

4.4 Volgens de DEB is het „onzeker” wat de gevolgen van de VHO voor de arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden zullen zijn. Op grond van officiële cijfers van de centrale overheid in India is ongeveer 90 % van de Indiase economie informeel (ofwel ongeorganiseerd), een percentage dat naar verwachting in de nabije toekomst min of meer stabiel zal blijven⁽⁸⁾. Uit statistieken van de IAO en de WHO blijkt dat personen die in de informele economie werkzaam zijn, moeten rondkomen van minder dan \$2 per dag⁽⁹⁾. Vrouwen zijn voor het overgrote deel (meer dan 95 %) werkzaam in de informele sector en vormen relatief de grootste risicogroep.

⁽⁴⁾ ECORYS, CUTS, Centad: *Trade SIA FTA EU and India – TRADE07/C1/C01*, 18 mei 2009.

⁽⁵⁾ *ibid.*, blz.17-18. De werkgelegenheidsverplaatsing wordt geschat op 250 à 360 per 100 000.

⁽⁶⁾ *ibid.* De werkgelegenheidsverplaatsing wordt geschat op 1 830 à 2 650 per 100 000.

⁽⁷⁾ Zie de brief d.d. 16 februari 2011 van commissaris De Gucht aan de leden van het EP.

⁽⁸⁾ National Commission for Enterprises in the Unorganised Sector, *The Challenge of Employment in India: An Informal Economy Perspective, Volume 1, Main Report* (New Delhi, april 2009), blz. 2.

⁽⁹⁾ Bacchetta et al, *Globalization and Informal Jobs in Developing Countries* (ILO/WHO: Genève, 2009).

4.5 In de DEB wordt ingegaan op de gevolgen voor het milieu, waarbij wordt vastgesteld dat er enige negatieve effecten voor de luchtkwaliteit⁽¹⁰⁾, de bodemkwaliteit⁽¹¹⁾, de biodiversiteit⁽¹²⁾ en de kwaliteit van het water⁽¹³⁾ te verwachten zijn. Het EESC is van mening dat de waarschuwingen in de beoordeling niet in de wind mogen worden geslagen.

4.6 De voor de DEB gekozen methode volstaat niet om een beeld te krijgen van de daadwerkelijke gevolgen. De aandacht spitst zich voornamelijk toe op de formele economie, die zich redelijk eenvoudig laat vangen in economisch modellen⁽¹⁴⁾. Daarentegen is bij de analyse van de sociale en milieueffecten gebruikgemaakt van een minder transparante kwalitatieve methodologie. Bovendien ontbreekt in de DEB een adequate analyse van de gevolgen voor de CO₂-uitstoot, de bescherming van de consument en de voedselzekerheid.

4.7 Volgens de standpuntnota van de diensten van de Commissie had er meer aandacht kunnen worden besteed aan de effecten die de overeenkomst kan hebben op fatsoenlijk werk, de informele sector en werkgelegenheidsverplaatsing. Dan zou het „gemakkelijker worden om andere sociale effecten exacter te voorspellen, zoals de gevolgen voor armoede, gezondheid en onderwijs”⁽¹⁵⁾.

4.8 Merkwaardig genoeg wordt in de DEB niet verwezen naar de talrijke andere studies waarin aandacht wordt gevraagd voor de mogelijk ernstige gevolgen van de VHO in India⁽¹⁶⁾ en wordt voorbijgegaan aan de in de EU heersende bezorgdheid over m.n. de uit modus 4 voortvloeiende consequenties voor de werkgelegenheid in de Unie.

4.9 Het EESC heeft onlangs een advies goedgekeurd over de DEB, waarin aanbevelingen worden gedaan voor een op beste praktijken stoelende aanpak, waarmee een volledig beeld kan worden verkregen van de effecten van VHO's⁽¹⁷⁾.

4.10 Het EESC dringt aan op nieuwe studies waarin aan de hand van bovengenoemde aanbevelingen expliciet rekening wordt gehouden met de gevolgen van de VHO voor het maatschappelijk middenveld in de EU en India, m.n. op gebieden als rechten van werknemers, modus 4, vrouwen, consumentenbescherming, mkb, informele economie, milieu, landbouw (incl. voedselzekerheid), armoede en klimaatverandering. Deze studies zouden moeten worden verricht in het kader van onafhankelijk, algemeen toegankelijk academisch onderzoek en van workshops.

⁽¹⁰⁾ Zie voetnoot 4, blz. 277 (SIA van 2009 - zie voetnoot 4 voor volledige omschrijving).

⁽¹¹⁾ *ibid.*, blz. 278.

⁽¹²⁾ *ibid.*, blz. 279.

⁽¹³⁾ *ibid.*, blz. 280.

⁽¹⁴⁾ *ibid.*, blz. 51.

⁽¹⁵⁾ Zie voetnoot 1.

⁽¹⁶⁾ Zie voetnoot 3.

⁽¹⁷⁾ EESC-advies „Duurzaamheidseffectbeoordelingen en handelsbeleid van de Europese Unie” van 5 mei 2011, PB C 218 van 23-7-2011, blz. 14.

4.11 Uit het bovenstaande mag zomaar niet worden geconcludeerd dat de VHO een negatieve invloed zal hebben. Toch zijn er zo op het eerste gezicht aanwijzingen dat de overeenkomst een dergelijke invloed best wel eens zou kunnen hebben. Alleen daarom al is nader onderzoek door de Europese Commissie geboden, zeker omdat de EU, zoals hierboven reeds opgemerkt, er op grond van de eigen wetgeving aan gehouden is om de gevolgen van haar externe beleid voor de eigen lidstaten en voor derde landen in te schatten.

5. De verantwoordelijkheden van de EU

5.1 Het behoort tot de primaire verantwoordelijkheden van een regering die onderhandelingen voert over liberalisering van de handel, om rekening te houden met de economische en sociale gevolgen van haar beleid. Het is uiteraard India zelf die in eerste instantie verantwoordelijk is voor de effecten van zijn beleid op de eigen bevolking. Het EESC heeft oog voor de uitdagingen waarvoor de Europese Commissie zich in haar contacten met India gesteld ziet, een land dat naar beste weten rekening houdt met mensenrechten, arbeidsvoorwaarden, duurzame ontwikkeling en het maatschappelijk middenveld, maar dit wil niet zeggen dat de EU hier geen eigen verantwoordelijkheid zou hebben. Integendeel, zij is hiertoe wettelijk verplicht.

5.1.1 Krachtens art. 207 van het Verdrag betreffende de Werking van de EU (VWEU) dient het handels- en ontwikkelingsbeleid van de EU gebaseerd te zijn op de uitgangspunten en doelstellingen van het externe optreden van de Unie, zoals geformuleerd in art. 21 VEU. Bij deze uitgangspunten gaat het o.a. om:

de universaliteit en de ondeelbaarheid van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, de eerbiediging van de menselijke waardigheid, de beginselen van gelijkheid en solidariteit en de naleving van de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en het internationaal recht,

en bij de doelstellingen om:

ondersteuning van de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden op economisch, sociaal en milieugebied, met uitbanning van de armoede als voornaamste doel.

5.2 **Het EESC doet een beroep op de Europese Commissie om haar wettelijke verplichtingen na te komen en ervoor te zorgen dat de VHO EU-India in overeenstemming is met de mensenrechten en geen afbreuk doet aan de inspanningen om duurzame ontwikkeling op economisch, sociaal en milieugebied te bevorderen en armoede uit te bannen.** Het dringt aan op de vorming van een op de IAO-rechten gebaseerd kader voor werknemers in de informele economie.

6. Monitoring en bijstelling van de VHO

6.1 **De EU dient ervoor te waken dat haar beleid negatieve gevolgen heeft voor de armen. Zij moet haar beleid juist inzetten als middel om armoede uit te bannen.** Ze kan haar verplichtingen in dezen nakomen als er in de VHO clausules worden opgenomen, op grond waarvan de voorziene liberalisering van de handel kan worden aangepast indien zich negatieve gevolgen voordoen, en als er een effectief monitoring-mechanisme in het leven wordt geroepen dat het mogelijk maakt om dergelijke clausules actief toe te passen.

6.2 Mensenrechtenclausule

6.2.1 Traditiegetrouw bouwt EU in haar bilaterale overeenkomsten bepalingen in die ervoor moeten zorgen dat de overeenkomsten geen afbreuk doen aan de sociale doelstellingen. Sinds 1995 is het beleid van de EU erop gericht om in elk handels- en samenwerkingsakkoord met een derde land een mensenrechtenclausule op te nemen⁽¹⁸⁾. De afgelopen tijd is het gewoonte geworden om nieuwe akkoorden te toetsen aan de mensenrechtenclausules in bestaande raamovereenkomsten. Afhankelijk van de formulering van de oorspronkelijke mensenrechtenclausule en die van de hiervan afgeleide clausule in het nieuwere akkoord, kan dit een juridisch efficiënt middel zijn.

6.2.2 Het is van wezenlijk belang dat deze VHO hoe dan ook voorzien wordt van een effectieve mensenrechtenclausule. Het uit 1994 stammende samenwerkingsakkoord tussen de Europese Gemeenschap en India bevat weliswaar een mensenrechtenclausule, maar deze is verouderd. Volgens een uitspraak van het Europese Hof van Justitie dient deze clausule ertoe om de ontbinding van het samenwerkingsakkoord mogelijk te maken⁽¹⁹⁾, maar kan ze niet worden toegepast voor de ontbinding van andere akkoorden, zoals de VHO⁽²⁰⁾. Het is beslist noodzakelijk dat de VHO strookt met het gevestigde EU-beleid op het gebied van mensenrechtenclausules, om het even of dit nu gestalte krijgt in de vorm van een nieuwe mensenrechtenclausule dan wel in die van een zorgvuldig geformuleerde bepaling die van een bestaande clausule is afgeleid.

6.2.3 Het EESC benadrukt dat het beslist noodzakelijk is dat de VHO strookt met het gevestigde EU-beleid inzake mensenrechtenclausules, of dit nu gestalte krijgt in de vorm van een nieuwe mensenrechtenclausule dan wel in die van een zorgvuldig geformuleerde bepaling die van een bestaande clausule is afgeleid. Hetzelfde standpunt wordt ingenomen door het Europees Parlement⁽²¹⁾.

6.3 Bepalingen inzake duurzame ontwikkeling

6.3.1 Evenzo belangrijk is het dat de in de EU bestaande goede praktijk van **opname van milieu- en arbeidsnormen in VHO's wordt voortgezet en versterkt**. Zowel de VHO EU-Korea als de Economische Partnerschapsovereenkomst (EPO) tussen Cariforum en de EU bevat bepalingen die van de partijen verlangen dat de fundamentele arbeidsnormen van de IAO worden nageleefd (een absolute eis), en dat niet wordt getornd aan

⁽¹⁸⁾ Mededeling van de Commissie over „De bepalingen inzake de eerbiediging van de democratische beginselen en de rechten van de mens in de overeenkomsten tussen de Gemeenschap en derde landen”, COM(95) 216.

⁽¹⁹⁾ Zaak C-268/1994, *Portugal vs. de Raad* [1996] ECR I-6177, par. 27.

⁽²⁰⁾ L. Bartels, *Human Rights Conditionality in the EU's International Agreements* (Oxford: OUP, 2005), blz. 255. Een en ander gaat duidelijk niet op voor overeenkomsten waarin de „essentieel-onderdeel”-clausule gekoppeld is aan een „niet-uitvoeringsclausule”, die voorziet in „passende maatregelen”.

⁽²¹⁾ EP-Resolutie van 26 maart 2009, par. 43, waarin wordt benadrukt dat „mensenrechten- en democratieclausules een wezenlijk onderdeel van de VHO vormen”. Vergelijk ook het algemene beleid van het EP, zoals uitgedrukt in een Resolutie van 11 mei 2011, waarin het EP zijn krachtige steun uitspreekt „voor de opnemings van juridisch bindende clausules inzake mensenrechten in de internationale overeenkomsten van de EU, met een duidelijk en nauwkeurig overlegmechanisme, naar het voorbeeld van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou”, alsmede in de EP-Resolutie over de clausule inzake mensenrechten en democratie in EU-overeenkomsten” (2005/2057(INI)).

de bestaande minimumeisen op het gebied van milieubescherming en arbeidsvoorwaarden (een relatieve eis), noch aan andere daarmee samenhangende bepalingen.

6.3.2 Het EESC heeft met instemming kennis genomen van de belofte van commissaris De Gucht om rekening te houden met sociale en milieuaspecten ⁽²²⁾. Nochtans dringt het er bij de Commissie op aan ervoor te zorgen dat deze bepalingen, i.t.t. tot die in de hierboven gemelde overeenkomsten, afdwingbaar zijn d.m.v. dezelfde doortastende maatregelen die worden genomen bij de schending van andere onderdelen van de VHO. Als voorbeeld kunnen ook de VHO's van de VS worden genomen ⁽²³⁾. Het EESC dringt er tevens bij de Commissie op aan om via samenwerkingsprogramma's of vergelijkbare mechanismen de nodige stimulansen te ontwikkelen en deze te koppelen aan een systeem van doeltreffende boetes bij schending van de bepalingen, zoals ook is aanbevolen door het Europees Parlement ⁽²⁴⁾.

6.3.3 De Europese Commissie moet in de VHO EU-India arbeids- en milieubepalingen opnemen die door beide partijen kunnen worden afgedwongen via de normale geschillenbeslechtingprocedures. Sancties die kunnen worden opgelegd, zijn o.a. de opschorting van handelsverplichtingen en boetes.

7. Sociale vrijwaringsclausule

7.1 Alle VHO's bevatten vrijwaringsclausules die het mogelijk maken dat de liberalisering van de handel wordt opgeschort als de binnenlandse economie schade oploopt of wordt verstoord. Naar verwachting zullen er in deze VHO overeenkomstige bepalingen worden opgenomen. Deze bepalingen zullen wel betrekking moeten hebben op specifieke risico's.

7.2 Het EESC verzoekt de Europese Commissie ervoor te zorgen dat in de overeenkomst een bilaterale sociale vrijwaringsclausule wordt opgenomen die niet alleen rekening houdt met de risico's voor de binnenlandse economie in zowel de EU als India, maar ook met de maatschappelijke risico's, zoals werkgelegenheidsverplaatsing. Deze clausule zou moeten worden opgesteld naar het voorbeeld van art. 25(2)(b) van de EPO tussen Cariforum en de EU, waarin bepaald is dat er een vrijwaringsmaatregel mag worden genomen indien een product van een der partijen wordt ingevoerd op het grondgebied van de andere partij in dusdanig toegenomen hoeveelheden en onder zulke omstandigheden dat

dit leidt tot verstoring van een economische sector, met name wanneer hierdoor grote sociale problemen of moeilijkheden ontstaan.

8. Mechanisme voor monitoring door het maatschappelijk middenveld

8.1 Het maatschappelijk middenveld in zowel de EU als India is zeer goed georganiseerd en treedt heel proactief op. De centrale overheden aan beide kanten zouden gebaat zijn bij een mechanisme om de transparantie en raadplegingsprocedures te verbeteren en ook om de bezorgdheden bij de burgers weg te nemen: een mechanisme dat ervoor zorgt dat het maatschappelijk middenveld direct toegang krijgt tot de besluitvormende instanties.

8.2 Het EESC stelt voor om een mechanisme voor monitoring door het maatschappelijk middenveld op te zetten, met deelname van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, vakbonden, ngo's, universiteiten & hogescholen en andere instellingen, zoals aanbevolen in de DEB. Het Comité zou hier ook zijn steentje aan kunnen bijdragen ⁽²⁵⁾. Een dergelijk mechanisme kan worden opgezet naar het voorbeeld van de VHO EU-Korea of de EPO Cariforum-EU, waarbij een groot aantal maatschappelijke actoren betrokken zijn, die speciaal worden opgeleid en de middelen krijgen om te zorgen voor een doeltreffende monitoring ⁽²⁶⁾.

8.3 Ook in het kader van de DEB en in de standpuntnota van de diensten van de Commissie wordt een monitoringmechanisme aanbevolen ⁽²⁷⁾.

8.3.1 Een dergelijk monitoringmechanisme zou ook concrete taken m.b.t. de sociale vrijwaringsclausule moeten uitvoeren. Normaal gesproken kunnen vrijwaringsclausules alleen doeltreffend worden uitgevoerd als de getroffen bedrijfstak in meer of mindere mate georganiseerd is. Dit is uiteraard veel moeilijker in het geval van de informele economie.

8.3.2 Het EESC dringt erop aan dat het monitoringmechanisme de bevoegdheid krijgt om aanbevelingen te doen die specifiek de toepassing van de sociale vrijwaringsclausule betreffen, en dat de betrokken autoriteiten hierop dienen te reageren met een gemotiveerd antwoord.

Brussel, 27 oktober 2011

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Zie voetnoot 7.

⁽²³⁾ Zie bijv. art 17 (2) (b) van de VHO VS-Jordanië.

⁽²⁴⁾ EP-Resolutie van 25 november 2010 over mensenrechten, sociale normen en milieunormen in internationale handelsovereenkomsten, par. 2.

⁽²⁵⁾ Zie voetnoot 3, blz. 275-280.

⁽²⁶⁾ Zie voetnoot 17.

⁽²⁷⁾ Zie voetnoot 4, blz. 288, en voetnoot 1, blz. 2.